

Records de la Vil·la Mairea

Maire Gullichsen Foto: Lars Hallén

Ja fa vint-i-vuit anys d'aquella visita a Villa Mairea i, no obstant el temps passat, el record d'aquella arquitectura, del paisatge, i de l'ambient meravellós que, gràcies a la personal qualitat de Maire Gullichsen, es respirava en aquella casa, roman gairebé intacte, afectat potser pel toc romàntic inherent a tot el que ha estat i ja no pot tornar.

Pretenc fer la narració d'una visita i no una crítica exclusivament professional, per tant començaré per exposar-ne els orígens.

En els anys cinquanta, la Junta del Col·legi va tenir l'encert d'invitar alguns arquitectes i persones vinculades a l'arquitectura a donar unes conferències. Entre ells va venir Alvar Aalto.

El Grup R, llavors en plena efervescència, va potenciar aquells contactes, diguem-ne oficials, fins a un nivell personal i d'aquest fet prové la meua amistat amb Alvar Aalto. Aquests contactes van despertar un interès per l'arquitectura que es feia en aquells temps de post-guerra i, en el meu cas, molt especialment per la dels països escandinaus, de tal manera que vaig decidir anar a visitarlos. Era el mes d'agost de l'any 1955 quan vaig sortir cap a Dinamarca, Suècia i Finlàndia.

Un dia cap al tard vaig arribar a Hèlsinki, provinent del meravellós Estocolm. Vaig allotjar-me en un hotel perifèric, perquè una important concentració de Testimonis de Jehovà va ocupar tots els de la ciutat. Una autèntica antiàspora.

Dos dies després, amb Alvar Aalto, vaig visitar algunes obres pròximes a Hèlsinki i, a la ciutat, l'edifici Rautatalo, construït al costat d'un Saarinen i que malgrat la diferència de data i d'estil hi constituïa un harmònic conjunt. Vaig pensar en l'Eixample barceloní.

En aquest edifici estava instal·lada la casa Artek de mobles i objectes destinats a decoració. Era propietat de Maire Gullichsen i Alvar Aalto n'era conseller, col·laborador i autor dels dissenys de la major part dels mobles. Tot era d'una exquisida qualitat i normalitat, excepte els vestits i capells que usava la seva directora, persona encantadora i de gran gust per la seva feina. Aquesta contradicció és bastant corrent, especialment quan es produeix en sentit contrari. El bon gust també té les seves limitacions: difícilment és universal.

Un matí, Alvar Aalto em va citar al seu taller. Era una gran sala, on deu arquitectes, homes i dones, treballaven cada un d'ells en una especialitat concreta. A través d'unes grans vidrieres es veia un bosc magnífic. L'estudi privat d'Alvar Aalto comunicava amb aquella sala.

Aquell matí Alvar Aalto ens va proposar la visita a V.M. i vàrem acordar que seria dos dies després, un dissabte. Però un compromís va impedir que m'acompanyés i vaig fer el viatge sol. Si no recordo malament, V.M. és a uns cent kilòmetres i varen dir-me que, per culpa del mal estat de la carretera, hi aniria amb avioneta particular.

A l'aeroport d'arribada, un cotxe de la casa m'hi va conduir. Allí Maire Gullichsen, vídua de feia un any, em va rebre molt afectuosament i amb una expressivitat no massa corrent en aquelles latituds. Tot seguit em va mostrar la casa i després em va presentar deu o dotze invitats. Era un grup molt elitista, que representava l'art, la diplomàcia i l'economia més distingida del país. Entre ells un comte i diplomàtic suec, casat amb una agradable senyora, el cognom de la qual, Morales, indicava el seu remot origen espanyol. Amb aquesta senyora, vam fer un passeig pel bosc que volta la villa; em va contar moltes coses de la vida del país, de la gent i, especialment, dels que eren invitats d'aquell dia. Vam arribar a un pròxim edifici neoclàssic, antiga residència familiar, i que després es va destinar a lloc de reunió dels Consells d'Administració de l'imperi Gullichsen. Em va dir que el seu patriarca i president era un home molt autoritari i que no solament era un gran bevedor, sinó que volia i exigia ésser acompanyat pels seus consellers en els inacabables skols, la qual cosa provocà en un d'ells una cirrosi mortal.

De tornada a la casa d'aquesta agradable i instructiva excursió, faltava encara una hora per dinar, i Maire em va proposar una sauna (nom original que es dona al mànec de branques de bedoll amb el qual, convenientment mullat amb aigua freda, es froteja la pell per refrescar-la i activar la circulació). Naturalment, vaig acceptar i, després d'aquest ritual i del bany a la piscina, es va servir el dinar sota el porxo. El plat fort va consistir en una especialitat de la casa, el «salmó crucificat» o sigui, obert i clavat en una fusta d'especial qualitat i regat amb salses, mentre es va coent, en posició vertical, sobre del foc.

I parlant del salmó, recordo les respostes d'A.A. a una enquesta publicada en els anys 60 a la revista «Domus». En elles, A.A. explica el procés que segueixen els seus projectes, referint-se a la vida del salmó. Diu que el salmó no neix vora el mar i es posa a nedar com si ja fos adult, sinó que neix en els llunyans rierols d'alta muntanya, sota les gotes d'aigua que cauen dels glaciers. És una poètica imatge, paral·lela al camí seguit per A.A., que en iniciar un projecte deixava de banda les exigències a aconseguir i, deixant-se portar per llunyans instints, començava a dibuixar alguna cosa que recordava l'art abstracte i, en un moment donat, sorgia la idea que el portava a conjugar i harmonitzar aquelles exigències i dades inicials i, en aquell moment, la racionalitat jugava el seu paper crític i ordenador. L'obra resultant, en aquest cas Vil·la Mairea, participa del misteri i de l'ordre. Això es fa evident en el recorregut pel seu interior, on els espais, l'estructura i els diversos materials se succeeixen i al mateix temps es fusionen en una claríssima i misteriosa unitat.

Vil·la Mairea és essencialment una casa per ésser viscuda i també contemplada, perquè la contemplació és inherent a la vivència i no a la crítica distant. Aquesta gran realització ha estat possible, a part del valor d'A.A., gràcies a l'estreta i perfecta col·laboració del matrimoni Gullichsen. Els dos eren ja amics d'A.A., fins i tot havia existit ja col·laboració professional en un molí de polpa a Sunila i a Artek.

Persones d'una remarcable cultura, havien creat una col·lecció de pintura i escultura de gran qualitat.

En una primera idea la pinacoteca havia d'instal·lar-se en un pavelló annex a la casa. Després es va decidir que tot seria un sol edifici en el qual l'espaiosa sala de sojorn estaria preparada amb elements mòbils per mostrar algunes, poques, de les obres que en un moment donat es volguessin veure. Aquest fet, com altres detalls de la vida quotidiana d'aquell país, crec que té una gran similitud amb certs costums i actituds japonesos.

Sóc conscient de no haver explicat massa coses de l'arquitectura de Vil·la Mairea, però no sé com puc explicar o comunicar per escrit unes sensacions d'una específica qualitat i que constitueixen una experiència estrictament personal. Tot plegat és massa subtil perquè pugui ser definit i per tant comprès. El resultat, l'obra feta i acabada, reporta al seu origen aquell rierol, imatge del subconscient creador, i només intentant fer, a partir de l'obra acabada i observada, un recorregut invers, es pot arribar a una aproximada identificació i a una comprensió del seu valor.

Penso que avui Vil·la Mairea ja no és una casa viscuda, és un museu. Estic segur que tot és diferent i que una part de la seva ànima s'ha escapat amb Maire Gullichsen.

JOSEP PRATMARSÓ